

KIRJANDUSLIKKE UUDISEID

Nr. 23/24

Sf. 4433C

B 6706

Jaanu ar/Veebruar

Ilmub 10—12 korda aastas
Tellimishind aastas 1 kroon

1929.

Sisu: 1) E. Raudsepp: *Eesti ilukirjandusliku raamatu mõõn ja tõus*. 2) Aug. Gailit: *Toomas Nipernaadi* (Alb. Kivikas'e arvustus). 3) V. Sarapik: *Tuult teedel* (A. K. arvustus). 4) *Looduse kroonine romaan nr. 1*. 5) 1929. a., 1930. a. ja 1931. a. romaanivõistluste tingimused. 6) Pedro Krusten: *Südamerahu* (ArA arvustus). 7) L. Anvelt: *Väärastusi valges öös*. 8) August Jakobson: *Tuhkur hobune*. I ja II köide (E. Raudsepp'a arvustus. 9) *LUB'i* ja *LKR'i* tellimiste vastuvõtmise tingimused. 10) 21. IX 1928. a. — 15. II 1929. a. ilmunud, ilmumisel ja trükkis olevad raamatud.

Hinnata kaasandena (alg- ja keskkoolidele): Dr. I. Manninen: *Soomesugu rahvaste etnograafia*, lk. 9—40.

Eesti ilukirjandusliku raamatu mõõn ja tõus.

Mõni aeg tagasi oli raamatuturul võrdlemisi vaikne. Iseseisvuse esimesel aastakümne poole kirjastatud raamatute arv oli märksa suurem järgneva poole arvust. Üksikud, kaunis suured kirjastused lõpetasid tegevuse; üldse oli tunne, et meie raamatuproduktioon oli liiga suureks paisunud, et meie rahvaarv ei suuda anda raamatule lugejat. Isegi niisugune rahvuslik suurkirjanik nagu Vilde seis vahepeal asjaolu ees, kas parem mitte oma redigeeritavate koguteoste väljaandmist kirjastaja puudumisel jätkata iseseisvalt. Kõige sellega ühenduses kõneldi kriisist. Kirjanduse kriisist, lugejate kriisist, kirjastuste kriisist. Põhjusti võis arvata mitmesuguseid: esmalt — rahvas on väike (kuigi kirjanoskav); teiseks — iseseisvus nõuab hoopis muusuunalisi harrastusi kui kirjanduse lugemine, lõppeks — ka üldine elumaksumus: harilik palk harilikul kodanikul on liiga väike, harilik ko-

danik ei jõua järelikult raamatut osta, kuna jõukamad ja suurepalgalisel kuuluvad sellesse kihti, kellel harilikult pole kirjanduslikke huvisid, või kellel aegagi ei leidu endil seesuguseid huve oma otseste ülesannete kõrval välja arendama hakata. Kuid mitmesuguste abinõudena on saadud sellest surnud punktist nüüd üle, ja mitte vähesed teened selles ülesaamises langevad raamatutöösturite levitamise, organiseerimise ja agiteerimise (reklaami) arvele. Algpärase väärtuslikuma kirjanduse loomingu tugevad jalad alla on pannud aga kultuurkapital oma summadega, mis võimaldavad nimekamatele kirjanikkudele juba rahulikumat töötamist. Ka on teostunud H. Visnapuu kauane unistus, kirjanikkude kirjastus, mis kirjastab väärtuselt kõige küpsemat. Noorte algajate toetamiseks on kujunenud erakirjastuste (seni küll ainult K.-Ü. „Looduse“) auhinnavõistlused. Kirjastused ei jäta

enam käsikirju aastatekaupa lamama, vaid avaldavad nad otsekohe ja värskelt. See on sõltunud kas kirjastuste tegevuskapitalide kasvamisest, või aga ostjate-lugejate arvu tõusmisest, nii et trükiid kiiremini endid ära tasuvad (endise 10—15—25 a. asemel) ja võib uusi peale lasta. Nimetatakse sellega ühenduses rahvaraamatukogude võrgu levimist, kuna rahvaraamatukogude tellimisi üksinda kindlustava trükitööst. Et rahvaraamatukogud ostavad ja levitavad raamatut sinna, kus osta ei jõuta, on jällegi tervitatav.

*

Et paaril viimasel aastal ilmub väga palju raamatuid ja eriti palju ilukirjandust, siis võib karta, et mõne aja pärast tuleb jälle seisak, niikauaks kuni turg olemasoleva läbi jõuab seedida. Sirvinud aga üleminevaastast üldist müügilolevate raamatute nimekirja, olin kaunistest üllatatud leiust, et just ilukirjandus meil (ilukirjandus, mis veel müügil) arvuliselt ja suhteliselt oli üsna väike, võrreldes muude kirjandusliikidega (liigitamist arvates ameerika 10-jaotuse (detsimaal) süsteemi järele) ja et meil kooliraamatute kirjastamine kohutavalt oli paisunud (mis vist oligi paljude kirjastuste suurim pankroti süüdlane — sest kooliraamat, mis kord võistlejast sai üle trumbatud, jäi igavesti lattu hallitama), ja kooliraamatute trükiid polnud kaugetki nii tagasihoidlikud kui ilukirjandusel (500—3000 eks. piirides), vaid tõusid 10 000 eks. või üle sellegi. Muidugi ei ostetud ilukirjandust kuigi palju ja ainult selle varal väga arvurikaste kirjastuste olemasolu oleks olnud väga kõikuval pinnal. Nüüd on aga vist selles tulnud teatud pööre.

Nimekirja järele oli 1927. a. lõpuks müügil kõigest 630 ilukirjanduslikku proosateost (peale selle oli veel mõningaid häid raamatuid, mis müügil olid otsa lõppenud, kuid mida raamatukogudest ja kodudest ikkagi veel võis leida — kuid neid oli siiski väga vähe). See pole isenesest ju väike arv meie olude kohta. Vaadates aga lähemalt, selgus, et sellest arvust head (ka rahvalikult head) või vähemasti loetavat algupärast ilukirjandust (arvates siia ka kõike seda, mis kuidagi ilukirjandusliku tasapinnani küünib, siis sedagi, mida arvustus laitis või hindas keskmiseks, nagu Olaf Roodi, Mõtslase, Jõepera j. t. töid) sai kokku kõigest — 184 raamatut + 35 raamatut vanu autoreid (meie klassikuid uutes redigeeritud trükkides). Meie harilikku ilukirjandusliku raamatu keskmine paksumus ulatub harva 200 lk-ni või üle selle, enamasti kõigub aga 100—140 lk. ümber, ja on ka luksusasju, mis 30—40 lk. ei ületa. 184 algupärast teost ei ole kuigi suur valik, kui arvesse võtta, et sellest arvust mõne üksiku kirjaniku peale tuleb üksi juba suur hulk (näit. Lutsule — 19 teost, Tuglasele 15, viimasel veel pealegi korduvalt mitmes raamatus üks ja sama teos, ning lõpuks veel eritrükina).

Tõlketöid, häid, on veelgi vähem — kõigest 149 (nendest pealegi 7 Nõuk. Venes trükitud

ja siin ainult vähesel arvul komisjonil). Vanemaid tõlkeid, arvates 1910. a. regressiivselt, ei saa üldse arvesse võtta nende keele pärast ja ka tõlkeasjade vananenud valiku pärast.

Lõppeks veel kurioosum, et eelnimetatud üldises arvus leidub terveni 47 trükkteost, mis kuuluvad läinud sajandisse.

Nimekiri, mis peegeldab enam-vähem täielikult meie üldise tõlge ja algupärase jutukirjanduse seisut 1927. a. lõpuks, oleks järgmine.

Algupäraseid, häid ja vähemasti korralikke, 1910—1927	184	teost.
„ täielikku prahti 1910—1927	67	„
„ uusi trükke eesti klassikuist	35	„
„ vanu, enam-vähem häid, — 1910	19	„ *)
„ vanu, täielikku prahti — 1910	23	„

Kokku 328 teost.

Tõlkeid, häid ja keskmisi, 1910—1927	142	teost**)
„ täiesti halbu ja prahti 1910—1927	25	„
„ põnevusromaane, ajalehtede joonealustest võetud ja raamatuteks köidetud	70	„
„ vanu, autori poolt paremaid, — 1910	19	„
„ vanu, prahti	46	„

Kokku 302 teost.

Ja see on meie ilukirjanduse eesti kirjandusloos algaegadest peale, tänapäeva valikus. Nii sugustes olukordades ei ole midagi loomuvastast, kui huvi ilukirjanduse lugemise vastu võis ka halvuda, väga kitsaks kokku tõmbuda juba nimetamisväärse valiku puudusel. Muidugi oli palju muidki olulisi põhjusi, nendest kõige tähtsam üldine majanduskriis, kus tõöstusi ja ärisid langes nagu loogu luhale, peale selle kui neid „majandusliku tõusu“ ajal oli tõusnud nagu seeni peale vihma.

Lüürikat ja draamakirjandust pole siin puudutatud, kuna on küsimuses populaarsem lugemishuvi, mis juttu armastab ja mis on enam tähtis kirjastamisegi seisukohalt. Lüürikat loeb teatud kitsam ringkond ja üldisemalt vast ainult keskealine noorsugu, draamakirjand. alal oleks aga arvuline ja suhteline kirjastamise pilt veelgi nõrgem kui jutustava kirjand. alal (kirjastanud peamiselt ainult Leoke, Vilj., ja Mutsu, Tall.).

Kahel viimasel aastal puhkenud elav lugemismaterjali soetamine — iseäranis tõlkekirjanduse soetamine ei ole sellelt seisukohalt vaadates

*) Need sagedasti ainult kuriositeedi väärtusega.

***) Peale selle 7 Nõuk.-Venes trükitud, siin ainult komisjonil vähesel arvul.

enam mingi liialdus, vaid tekkinud puudujäägi täitmine. Eriti jõudsasti on teotsenud sellel alal E. Kirjanduse Selts, „Noor-Eesti“ ja odava raamatu alal „Loodus“. Uuesti elustunud on ka mag. Joh. Aaviku keelereformi taotlev tõlkekirjastus „Istandik“. Hea tõlkekirjandus aga aitab väga suurel määral maitsearengule kaasa, ja võib lugejaskonda tubliski võita.

Teisest küljest siis see algupärase loomingu paisumine romaani näol, millest eespool oli juba kõneldud.

Igatahes kirjastamise ja lugejapsühholoogia vaatekohast ei ole praeguses hoogsuses midagi ebaloomulikku või ülemäärast.

Ja kui edaspidi peakski tulema vaikssem ajajärk (mida kunagi ei saa öieti ennustada, kuna pole võimalik kõiki tegureid ette arvestada, näit. raskusi üldises majanduselusel, ikaldusaegu, uusi vaimlisi suundi, vaimlise huvi tõusu või langust), siis vähemasti nüüd minnakse tubliski edasi, suunas, mis ei vii meie kirjandust sugugi halvale rajale.

Need vaated on kõrvalseisjalt, kellel võimalus puudub iga silmapilk oma arvamusi jooksva elu faktidega kontrollida, ning kes sugugi pole pühendunud äriaraamatutesse, veel vähem äriaraamatute ja kalkultatsioonide sünteesi, võrdlevasse kirjastusteadusse. Kuid peale ärikalkultatsioonide on ju ka veel teised tegurid, mida arvestada tuleb raamatuteel.

E. Raudsepp.

Toomas Nipernaadi

August Gailiti romaan novellides.

K.-Ü. „Loodus“ Tartus.

430 lk. Hind 6 kr. 50 s., ilukõites 7 kr. 50 s.

Kes on öieti too kummaline ja peaaegu mõistatuslik Toomas Nipernaadi? Kas „rätsep Rasinast“ või eesti kirjanik, millele juhitakse raamatu lõpunovellis, seega August Gailit ise? On Toomas Nipernaadi sama hamsunikkude kalduvustega kangeline, kes omal ajal seikles „Muinasmaal“, kuid nüüd juba otse haigluseni arenenud valetamiskire ja fantaseerimisvõimega? Tõenäoliselt küll üks ja sama siuruline kirjanik uue nime all, sest keskkond, see „muinasmaagi“ on sama, mille nad mõlemad on valinud endale seiklusalaks. Seega oma kohast jällegi muinasmaaline „küla realism“ (kui seda koledat sõna siin tohib tarvitada!), kuid mitte reaalne, vaid fantastilis-romantiline.

Toomas Nipernaadi ei ole just väga kaugelt hõimlane Cervantese „kurvakujulisele“ rüütli. See on meie tänapäevasesse, liiga banaalselt ja hukutavalt realistlikuks muutunud maailma sattunud don Quijote'i mitmes-setmes võsu. Kuid ta on selles väheromantilises ümbruses paratamatult degenereerunud, verevaesunud ning ta olemasolu õigustavad ainult veel igiaegsed müüdid kuulsaist rändrüütlite aegadest. Toomas Nipernaadil pole enam piiki ega ratsut ja

enamikus novellis puudub tal kannupoiski. Ta on vahetanud piigi kandle ja kavaluse vastu, ainult naeruväärseks ja sentimentaalseks on ta jäänud päris vanamoodselt. Ta on kaugelt targem kui don Quijote, ei vehkle tuulikutega ega võitle lambakarjadega, vaid oma tagamõtteliste vingerpussidega karistab ülekohtuseid, avitab kannatajaid või seikleb, kannatades külma ja nälga, lihtsalt enda lustiks ja rõõmuks...

Gailit on pannud „Toomas Nipernaadi“ motoks: „Üks rätsep tuli Rasinast, ti-ral-la-la!“ See annab ka võtme selle teose mõistmiseks. Ärge võtke elu tõsiselt, elu on ainult jant ja komet! Elu tõsiselt võtta on igav! Toomas Nipernaadi elabki nagu lind oksal, hulgub paigast paika, otsib seiklusi seikluste järel ja kui tal juba „vedama hakkab“, „teeb kähku sääred“. Ta on nagu Knut Hamsuni „Vallutaja“, keda ei huvita enam võidetud naine, vaid kes armastab vastandsugupoole võitlust ennast. Ning kui tal ei õnnestugi tulla seiklusest välja võitjana, vaid naeruväärse kaotajana, ka sel juhul ei jää ta etendama mõnd halenaljaka õnnetu armastaja osa. Ta ümber peab kõik kihama ja keema, leigus ja korrapärasus on talle igav.

Mitte paigal püsida, sest siis kasvab samal selga, sureb luuletaja ja sünnib väikekodanlane. Ja samal otstarbel on Nipernaadil tagavaraks ka see võrattu valetamisking ja tühjaksammutatamatu fantaseerimistahe. Sest see kaunistab elu, mitmekesistab igapäevust, viib välja lamedast reaalsusest, mida otse kardetakse ja vihatakse — paneb ju see peale näruseid kohustisi, „paneb nagu vaadile viitsad ümber ning õpetab mind vedama koormat piitsaga“. Nõnda ütleb Nipernaadi ise. Ei ihata küll ses raamat „lumiste kõrguste poole“, vaid päris vanamoodsesse romantikasse, „muinasmaale“, millest annab tunnistust selline novell kui „Seeba kuninganna“. Nipernaadi ei püüa petta oma valed ja „unistustega“ mitte ainult teisi, et näida nende silmis ülirikas, uhke ja suursugune, vaid ta lohub sellega ka oma panetanud, atavistlikku romantikuhinge. Seega on siin siis usna piltlikuks tehtud ja naeruväärseesse valgustusse seatud kunstnikuhinge traagika, kes ei saa rahulduda igapäevase ja püsivaga, vaid januneb ikka ja alati midagi erakorralist, midagi enneolematut. See on vana ja ikka uus donquijotism loovate vaimude „maises“ olemises. See on võrreldav ainult rätsepa naeruväärse nimetusega. (Üks rätsep tuli Rasinast, ti-ral-la-la!)

*

Kui Tuglase „Felix Ormusson“ kajastab omalajal valitsenud „noor-eesti“ eluvõõrast eesteti, siis kajastab Aug. Gailiti „Nipernaadi“ alles hiljuti meie kirjanduse esirinnas sammunud „siuru“ kirjaniku tüüpi. Ning polaarseid lahku minekut neis tüüpides polegi. Vähemalt nende põhiolemuses ja elusuhtumises mitte kuigi palju, üks on ainult liiasti peenutsev, teine otse haiglane romantik. Kuid kaunikesti eluvõõrad on nad mõlemad, tõelist, reaalselt elu ei oska nad näha kumbki, üks mürgitab end estetismiga, teine kau-

gete romantiliste unistustega. Ning tulemus on üks: rahuldatus, tühjus, melanhoolia. Neid veervaid kive seovad eluga üsna nõrgad pide-med. Nipernaadi satub ühest seiklusest teise, ainult lühikeseks ajaks sütib ta põlema kui juba kustub, sest mitte kordagi ei tunne ta tõelist, sügavat rõõmu ega õnne, kogu aeg on tunne, et see kõik ei rahulda teda, et ta peab seda tegema nagu juhtumuste kiuste, mille eest ta pärast põgeneb. Käib kui tõbine mööda maad ringi, ei leia rahu ega õnne, ning hinges närib uss. Ta on liiga ahne, et leppida piskuga, ta on liiga suure isuga, et täituda reaalsete võimaluste piirides. See on kõikide romantikute needus...

Selle raamatu parimaid novelle on õieti kolm. Need on kaks varemini „Loomingus“ ilmunud: „Parvepoiss“ ja „Pärilidepüüdja“ ning ilmumatuist kogus viimne: „Seeba kuninganna“. Samuti võiksime lugeda nende hulka ka nimenovelli „Toomas Nipernaadi“, kui see poleks mitte kirjutatud liiga otseselt „Seitsme venna“ mõju all. Muidu on selles viimati nimetatud novellis stseene, mis kuuluvad selle raamatu parimate hulka, nagu ahvipüüdmise lugu. „Parvepoiss“, „Pärilidepüüdja“ ja „Seeba kuninganna“ on aga Gailiti toodangus tippsaavutisi. Need on kõigiti ümmargused, stiili- ja kompositsiooni-kindlad ning nende sõnastuseski pole märgata tavalisi liialdusi, millesse Gailit nii tihti eksib. Need on elavad, plastilised ja suggestiivsed. Samuti võiksime panna neile kolmele veel lisaks ka „Kaks svirdrilindu paabukest“ kui see novell poleks sellise liiga kunstliku konstruktsiooniga.

Kuna Gailiti kujud muidu tavaliselt kipuvad jääma monotoonseiks, lähevad hõlpsasti mälus segi ja neid lahutavad üksteisest ainult nimed, ei või seda käesoleva teose kohta kinnitada. Tõsi, kõrvalkujud on siingi tugevasti šaržeeritud ja nad erinevad ainult mõne ainukese kõrvalise joonekese tõttu, Võtke kas Habahannes, või Küüp, või Jaan Lõoke, või Jaanus Roog jne — ainult kuidagi huvitavad nimed jäävad meelde, kuid nimekandjad ise kaovad uute pealetulemisel. Kuid üks kuju see raamatus on nähtud suure selgusega ja joonistatud meelde jäävalt. Ja see on Toomas Nipernaadi ise. Kui aga on õnnestunud Nipernaadi, on õnnestunud ka kogu raamat, sest ainuüksi Nipernaadi on selle teose kandja. Nipernaadi on Gailiti parim kuju, nagu on käesolev teos Gailiti parim raamat. Toomas Nipernaadiga on Gailit loonud eesti kirjandusse tervikliku ja kustumatu kuju.

A. Kivikas.

„Päevaleht“ nr. 336, 9. XII 1928.

Kahe aasta eest ilmunud „Vastu hommikut“, läinudaastane „Ristisõitjad“ nagu ka tänavune „Toomas Nipernaadi“ on silmapaistvamaid teoseid meie novellikirjanduse parima hulgas. Neis raamatuis ühtlasi teostub Aug. Gailiti jõudus vabanemine eietuskalduvusest; alles siin hakkab saama nähtavaks Gailiti tõeline kirjaniku proffil ja ühtlasi meie parnassil selguma esimene

meisterlik jutustaja-novellist. Kirjeldav element tõmbub kokku, tiheneb kunstiliseks, maitstavaks.

Aug. Gailiti talent tundub sobivam novellile kui millelegi muule. Ja õieti ongi vaid puht-novellikogu autori viimanegi teos, meie kirjan-duse kirevaim raamat, too „Toomas Nipernaadi“, selle suursantlaagri, võrratute seikluste suure-pärane kroonika.

„Sakala“ 5. I 29.

Andromeda.

Katkend AUG. GAILITI romaani TOOMAS NIPERNAADI:

aks meest tulid mööda maanteed ning üks neist oli vähe vanem, sammus rõõmsalt ja vilistades, teine noorem, aga oli norus, vaatas süngelt enese ette ja oli väsinud. Mõlemad olid nad tõlmutud. Käind pikka teed ning nende näod olid päikesest ja tuulest savipruunid. Vanem hoidis kannel nõoriga kaelas ning vahel, otse instinktiivselt, hakkasid ta sõrmed kiirelt ja väledalt mängima mõnd rõõmsat viisi. Ta rääkis vahetpidamata ühest ja teisest, nautis maastiku ilu, joobus metsadest ja põldudest, tal oli rohket tegemist iga linnu ja putukaga ning iga vastutuleva inimese või looma kohta tegi oma märkuse. Midagi ei jäänd talle tähelepanemata, kõige üle huvitus, tundis rõõmu ning pää oli ta visand ujedalt kukla. Lai rind oli eest alasti ning iga tuulepuhangu juures mõnules ta. Ja ta nimi oli Toomas Nipernaadi.

Kaaslane ei vastand midagi. Rinna võrra Nipernaadist taga kõndides, ei vaadand ta paremale ega vasakule, vedas vaid nohisedes väsinud jalgu ning vehkles kätega kui sõdur kiirmarsis. Ta oli noorem, kuid küürus, tusane, nagu ei kõnniks ta oma hää meele ja tahtmise järele. Isegi kaabu oli ta tõmmand sügavale silmile ning pää kiskund madalale õlgade vahele. Sammus otsekui vaheldumisi ühe ja siis jälle teise küljega edesi rühkides. Ning selle mehe nimi oli Taavet Joonas.

— Küll näed, armas sõber, rääkis vanem, kõik lõpeb veel hästi. Saame kusagil tööd või juhtub mõni teine suupärane asi. Kui paarküm-mend päeva on läind halvasti, siis on kaunis kindel, et hakkab hääde päevade periood. Päevad käivad ikka vaheldumisi, seepärast pole vähematki põhjust nuriseda.

Kui noorem ei vastand midagi, ütles vanem hetke järel:

— Mäletad seda juhtumust mõned päevad tagasi, kui sooritasime uinakut tolle põõsa all? Kas polnud õnn siis üsna lähedal? Ja nimelt: ärkan uinakust, avan silmad ja näen: otse mu ees kukitab järeš ning, tead, säärane suur, hall

ja villane, vaatab mulle otsa ning ta ülemine moka vibiseb kui elektripingel all. Muidugi, mina kohe — nakst! ja temale kallale, kuid, oh õnnetust — millimeetri võrra olin haaranud! vilu, pihku jäi vaid jänese vill. Aga oleks olnud meil temast üks kena söömine, kuidas oleksime teda küpsetanud ja keetnud! Nii seisab õnn ikka millimeetri kaugusel inimesest ning sul, vaesel, pole tepe kunagi teada, kunas püüad õnne ning kunas jäävad pihku vaid karvad. On tarvis suurt kannatust ja püsivust. Pole kuidagi võimalik, et säärastel poistel tõmmatakse üks igal pool nina eest kinni, — ühes kohas aetakse koertega minema, teises näidatakse rusikat, aga kolmandas kohas oleme teretunud külalised. Ei tohi ainult nuriseda, ohkida, pead norgu lasta. Norus inimese pole rohkem väärt kui seen puu all — esimesed piisad viskavad ta laiaki.

— Kolmas päev juba pole iva suhu saand! vastas noorem ning heitis kiire ja vihase pilgu kaaslaste otsa.

— Tõesti, juba kolmas? imestas Nipernaadi. Ja mul on säärane kindel tundmus, nagu oleksin alles eile õhtul end tihedalt täis laadind. Tõepoolest, otse raske tundmus on kõhus. Kuid ära kurvasta, Joonas. Näed ehk ise seda maanteed: see on nii vinku-vänku rööpait täis, nagu oleks siin kihutand hulk, hulk joobnud inimesi. Näed, siin on hulk inimeste jälgesid ning siin vähe edesi, pole neid ühtki. Tähendab, siin on inimesed joosnud ja siis jälle koormale hüppand. Ma võin kihla vedada — kusagil läheda on kindlasti pulmad. Et aga laupäeval harilikult kiriklikku laulatust pole, siis on need väga jõuka inimese pulmad, kes on külalisi juba päev varem kokku kutsund.

— Ja missugune kasu oleks meil sellest? urises Joonas lootusetult.

— Kuidas nõnda? imestas Nipernaadi. Pole säärast pulma, kuhu meie ei kõlbaks. Ehk ei oska ma mängida oma pillil ning taevane jumal pole andnud sulle ilusat häält? Hääl kunst on ikka kallilt hinnatav, see maksab raha. Oh jumal, meie talendiga võib inimene kümme korda ümber maakera ära kõndida ning häda pole kusagil.

Akki jäi ta üllatusest seisatama.

— Joonas, vaata ometi, ütles ta rõõmsalt, mis inimesed need ruttavad meile vastu? Tõepoolest, nad tuleva säärase kisa ja hõisega, nagu pöördusime kadund poegadena isatallu tagasi!

Joonas tõstis flegmaatilisel pead ning heitis käega.

— Tühi lootus ja silmade pettus! ütles ta süngelt. Miks arvad, et nad just meile vastu ruttavad ja meid ootavad?

— Just meid! ütles Nipernaadi kindlalt. Näed, kuidas vehivad meile rätikutega, naeravad meile vastu ning jooksevad säärase kihuga, nagu oleksime rikkad onud Ameerikast. Küllap nood pulmad ongi säääl ja neil on hädasti pillimehi vaja. Nägid mu kannelt ning nüüd jooksevad kohe paluma.

— Säärane hulk inimesi pillimehi paluma? ei uskund Joonas.

Nüüd vaatas ka tema tähelepanelikumalt. Tõepoolest, polnud kahtlust, inimesed ruttasid neile vastu.

— Küllap on siin tegemist eksitusega, lausus Joonas kurvalt. — Arvavad meid mõneks muuks.

— Arvaku või uueks Messiaaks, otsustas Nipernaadi ruttu, mina lähen nendega kaasa. Ah, pagan, soolikad minu sees hüppavad juba jälle seedimise rõõmudest ning nina on täis kõige magusamaid praadide lõhnasid.

Kadri Parvi, Meos Martin, Maarja Melts, Toomas Parvi ning hulk mehi ja naisi olid jõudnud lähedale. Kiirelt piirasid nad tulijad oma rõngasse ning sädistasid ja kraaksusid kui lindud raipale lennates. Üks haaris varukast, teine käest, kolmas, neljas ja viies hüppas samuti kõrval ning kõigi suud olid korruga täis kõige põnevamat juttu ning küsimusi.

— Oh armsakesed, oh kallikesed, kuhu ometi jäite nii hiljaks? hüüdis Kadri rõõmsalt.

— Ja meie ootasime, ja meie ootasime! hüüdis Maarja, õnnelik pruut.

— Oli mul ka vähe asju ajada! lausus Nipernaadi naeratades ning laskis end tirida kümnetest kätest.

— Või mujal kah asju? imestas Kadri. Kas Koorastel? Kas Sanglepal? Kas Embu vallas?

— Siin ja säääl, ütles Nipernaadi.

— Või siin ja säääl? küsis Kadri Parvi. Ja meie ootasime, olukord muutus juba piinlikuks. Külalised kõik koos, aga teid pole. Noh, hää seegi, et siiski tulite.

Meos Martin hakkas juba vihaseks puristama. Tohoh pagan, mõtles ta, iga naisenäru, iga mehesõnn on auliku köstriherra varukast kinni haarand, aga tema, piduperemees ja ristitava maimukese isaisa, ei pääse lähedalegi. Ning tugevate küünarnukkidega üht ja teist kõrvale pildudes, raius ta omale teed.

— Kas härrased ei võtaks üks naps, üks väikene naps? küsis ta, pudelit Nipernaadi nina all hoides.

— Jäta rahule! ütles Kadri äkki vihaseks. Härradel ei kõlba ometi kesk lagedat maanteed otse pudelist napsi juua! Ega nad ole mõned matsid!

Ning järsku muutes nägu ja häält:

— Ah kui armas, et siiski tulite! Mida oleksime teind ilma teieta? Ning kannel on teil kah ligi? Meie inimesed oskavad küll ka ilma kandleta kõiki kirikuviise, aga kandlega on ikka nagu mõnusam, annab õige tooni kätte. Ja see on vist teie noor abiline?

— Jah, vastas Nipernaadi, see on minu noor abiline. Ta on väga hää poiss ja ta nimi on Taavet Joonas. Kui teil aga lauljat on tarvis, pole ka inglitel ilusamat häält!

„Päev Terikeste külas.“

VILLEM SARAPIK TUULTE TEEDEL

K. o/Ü. „Looduse“ 1928. a. romaanivõistlusel auhinnatud romaan. Jury koosseisu kuulusid: A. Alle, H. Raudsepp, J. Roos, J. V. Veski ja H. Visnapuu.

602 lk. Hind broš. 8 krooni, iluköites 9 krooni.

Kaas Peet Arenilt.

See on meie kolmas suur talupojaromaan. Neid võib loendada: Tammsaare „Tõde ja õigus“, Metsanurga „Punane tuul“ ja nüüd Sarapiku „Tuulte teedel“. Unustada ei tohi ka Kivikase „Murrangut“ ja ta teisi talupoja-romaane, kuigi need on kogult väiksemad.

Kui Metsanurk oma romaanis paneb pea-rõhu klassivaheliste teravuste kujutamisele mete külas, ühelt poolt peremeeste, teiselt sulaste, popsnikkude ja mõisatööliste vaenutsemisele, siis ei ole Sarapiku romaanis klassivahede olemasolust juttugi. Siin valitseb täielik üksmeel peremehe Laose ja ta kandimehe Sauna-Jüri vastastikusel läbisaamises.

Ei ole siin ka vanemate ja laste vahelisi raskemaid arusaamatusi. Patriarhaalselt südamlik ja kergesti üksteist mõistev on elu Kuresooba soo paisuvestest alaliselt ähvardatud talus. Ka terve Sooharu küla näib olevat selles naabermehelikus läbisaamises, kus ei tunta vaenu teise pere õnnestumiste pärast, ollakse valmis tublit meest alati teenete järele kiitma ja abiks tulema kas või terve külarahvaga, kui asi puutub näit. kivide koristamisse Laose põllult, et täita soomülka suud, mis ähvardab tervelt Sooharu küla igakevadise põldude üleujutamisega. Nii siis on romaanis „Tuulte teedel“ meil tegemist ka hoopis teissuguse rahvaga ja inimestega kui Tammsaare „Tões ja õiguses“, kus pearõhk kaldub kahe naaberpere vaenutsemisele ja vastastikku vägipulga vedamisele.

Tegevus on kavatsetud eepiliselt avar. Algab õieti vanaperemehe, Kuresooba Pärdi elu viimaste järkudega, siirdub siis üle selle nooremale pojale Laosele ja jõuab välja Laose pojapoja sündimiseni. Avaralt kistakse jutusse terve Sooharu rahvastik, mis läbi umbes samuti nagu Tammsaare romaanis mitte enam üks teatud peategelane või üks pere ei kujunda jutukan-gast, vaid terve maanurk võtab osa selle moodustamisest...

Tähelepanelikumalt kaaludes leiame aga kogu-ni, et peamiseks kujuk, teose kandvamaks aineks polegi lõplikult elavad tegelased, vaid talu ise, selle huvid ja mured, kus peremees on ainult talu kestmise ja arengu mõtte kandja. Nii näeme, et esmalt on vana Pärt see, kelle hingeelule lähedale lastakse pääseda; alles peale tema surma näeme sedasama Laosest.

Peremehe mõtted aga, need on talu hea-käigu mõtted.

Talu on küll üks viletsamaid, kuid ta pole halb oma harijaile, sest neile on ta kogu nende elu mõte. Põlvest põlve kestab suur töö, nende

vähesigivate põldude parandamine, looduse vastu võitlemine, inimeste elujärje korraldamine. Vana Pärdi siht oli — osta oma talu võlgadest vabaks. Saavutanud selle, oligi ta elu juba õhtul, ja ta pärandab pojale ülejääva osa kohustusist Kuresooba vastu. Pärdi oma sõnadega kuuluks see nõnda: „Laos, kui sina oled mees nagu muiste, kui sina tahad hea karjane olla Kuresoobal, head võitlemist siin võidelda, siis sina kirjuta oma töökirja need kolm punkti: Soo-ääre seljaku lodu kinni, uus elutare, ja kivid ära, põllud lagedaks... Kui sa kord saad selle kõik tehtud, küll siis sul on ükskord kerge süda õhtule jääda...“

See suur kättejuhatatud tegevus moodus-tabki edaspidise jutukäigu tuuma, milles võit-lus kividega veel kord tuletab elavalt meelde Tammsaare romaanis samasugust teotsemist. Kuid Sarapik seab selle kuidagi rõõmsamaks, jõud-samaks ja õnnestumaks...

Kaaludes teose häid külgi ja puudusi, võib kõige pealt öelda, et ta on sündinud Tammsaare „Tõe ja õiguse“ tugeva mõju all. Kuid need mõ-jud on tulnud teosele sagedasti kasuks ja on osalt omapäraselt edasi kujundatud.

Inimeste, iseäranis Laose sugukonna liik-mete ja pere, kujutamine on sündinud autori tugeva isikliku prismi läbi, milletõttu nende ise-loomudes leidub tubli piisk valgustatud, tuleks peaaegu öelda, haritud südamlikkust. Nad ei ole südameomaduste poolest kaugeltki lihtsad talu-inimesed; nende inimesearmastus, looduse tunne ja õiglusmõistend tõstavad neid keskmisest tasa-pinnast kõrgemale, nagu nad seda isegi märka-vad (lhk. 287). Võib olla, et kunstiliselt huvi-tavam oleks sügavamalt uurida inimeste öö-poolseid külgi, mis kõikidel olemas ja mille põhjal voorused nagu vikerkaar heledamini kontrastiks. Vist ei eksi, kui just inimeste ööpoolsete iseloomukülgede jälgimise tõttu Tammsaare „Tõde ja õigus“ on saanud sügavam ja kaaluvam.

Kuid sedagi ei või pidada teosele otseseks puuduseks.

Autor on huviga kujutanud harilikku talu-elu, erilise huviga seal tehtavat tööd. Ja õnnes-tunud episoodide rohkus, samuti nagu ka üldine, kõvasti rahvalikust mõtteviisist ja kõneviisist kinnipidav sorav jutulaad annavad teosele oma-pärase koloriidi. Romaanis võib nimetada isegi mingiks talupoja elu ja töö ülemlauluks.

A. K.

„Elu“ nr. 99 — 22. XII 1928.

Katkend V. SARAPIKU auhinnatud romaanist „TUULTE TEEDEL“:

Rüsinall tõustakse lauast, et tõtata Laosele järele. Ainult paaril sulaspoisil, kel kuulub pisut kauem aega juba ettevõtetud süldipalade kugistamisega ja viimaste õllesõõmude rüüpamisega, jääb nägemata, kuidas Laos võtab kõõgist paja alt suure, pooleni tulisõele põlenud tuki ja jookseb selle hõõgudes ja suitsedes viljade vahelt kivide juurde, kesa ülemisele servale. Aga kõik, ka viimased kambriist tulijad, kuulevad ta valjut kamandust:

— Koguge, kes näha tahab, keldri peale! Ega lähemale maksa... killud teenekord lendavad kusmaale...

Pole neid, kes ei taha näha, kuidas robinaga mütsub puruks säärane hulk kive, et kogu küla hobustel-meestel terveks päevaks arvatakse saavat vedu. Aga keldri mätaskatus võtab vastu vaid poole kõõgist nähatahtjaist. Neil, kes jäänud vähe hiljemaks, tuleb otsida mujalt kõõgemat vaatluskohta. Mõned seda leiavad viljaredelitel hunnikul, mõned puupinul. Kustuste ja ja Parastuma peremeestel, kes käisid oma noori ja piredaid hobuseid viimas hoonete varju, ei leia paremat kohta enam mujal kui ronivad aiateibaisse.

Emma aga seisab lauda otsa juurde tõmmatud vankri laamil. Mai ja Jaanus seisavad ärevaina ta kõrval teine teisel pool päid ja käsi pidi ema seelikus. Ka Emma täna nagu oleks pisut ärev. Ta vaatab kogu oma tähelepanekuga Laost ega saa mahti vastata laste küsimusigi.

Mõni silmapilk tulist jooksu suitseva tultukiga ja Laos on kivide juures. Emma juba varem on harjunud päris rahulikult jälgima, kuidas Laos hõõguva tukiga süüdates läitelõngu jookseb kivi juurest kivi juurde, aga täna otse nagu hirm kipuks ahistama ta südant.

Laos oma tukiga on peatunud juba vist küll enam kui kümne kivi juures, aga veelgi ta ei jookse kõrvale, mõne suurema läitmata kivi varju, vaid üldel veel jookseb kivilt kivile ja vahel veel tultukiga keerutab ümber pea... vist selleks, et see kauem hoiduks hõõguv... Mis Laos jälle kükitab vaid silmapilguks uue kivi juurde, seda ärevamalt Emma süda hakkab põksuma... Kui kauaks siis seda, kui need salpeetris leotatud lõngakesed põlevad püssirohuni... Kas ehk nüüd... või nüüd juba ei lõhkegi mõni neist kividest, mille juures Laos peatus kõige esiti...

Aga Laos oma asjas on täiesti kindel, sest tal on tänaseks kõrte otsa kinnitatud väga pikad läitelõngad. Ja need on proovitud. Oige pikka ja rahulikult andis lugeda kaks sada, enne kui sãde mõõda kõige pikemaid, nagu need said esimesele kümnele kivile, jõudis sãriseda lõnga lõpuni. Praegu on Laosel, kindlasti mitte aeglase-malt kui proovil, loetud ainult kakskümmend üle esimese saja ja sellepãrast Laos veel õsna rahulikult jookseb veel ligema kivi juurde, puudutab tuki mõne heleda kohaga korraks lõnga otsa ja jälle jookseb uuele kivile.

Sadaviiskümmend... Veel mõni! Mida rohkem korruga, seda toredam see müristus vaatajaile.

Sada kuuskümmend... seitsekümmend...

Nüüd aidaku... Ta põikab kõrvale, jookseb viimati läidetud kivist mõnikümmend pikka jooksumammu eemale ja seal laskub ühe suure kivi taha pikali.

Õues, keldri peal ja mujal, küll ka siis juba, kui Laos veel jooksis, suure põnevusega seirati iga ta sammu ja liigutust, aga ometi siis veel saadi mahti lausuda mõni imestav või tähelepanu juhtiv sõna vaikuse hulka, aga nüüd, kus Laos nähti jooksvat juba eemale ja heitvat kivi varjule, on kõik igal pool surmavaid. Kõik hinge pidades ootavad esimesi mürtse. Emmal aga just nüüd on hingata kergem, kuna ta süda seks korraks on vaba raske hirmu ahistusest.

— Vaadake nüüd, Jaanust Maie, kuedas kivid hakkavad lendama katti, — mahtib õelda lastele.

— Ega see lähe katti, kuhu isa joosis taha?!

— Ega isa ei saa haiget? Ega ei saa ju?

— Ei see... ei isa saa haiget... Aenult need kivid lähevad katti, kuhu isa tukiga külge pistis... need mis oo siipool... seletab Emma.

— Vaata ikke vaata väikseid, või nemad juba isa eest murekandjad! — lisab Ristlema vanaperemees, kes seisab seal lähedal, puupinu poolikul järjel.

— Ju ta oo. Eks ikke mul endalgi tõmmanud südames siukse jaheduse läbi, ku tema seal nõnna kaua jooseb peale...

— Ärgu selle mehe pãrast tuntagu muret, —jãtkab Ristlema, — olgu ta siis ennast või lapsa. Temal oo antud selgem mõte asjust aru pidada ja kindlam käsi tehti toime teha ku ehk kellelgi sii kõõge küla rahva seas... Ju minul oo neid päivi ikke lastud näha juba... ja inimesi neid ja teisa, aga Laos, peab ütlemä...

Rrrahhh — rrrahhh! lõhkevad kaks esimest kivi ühtjãrge. Ristlema vanaperemehe lause katkeb.

Kõik teritavad oma niigi juba pingule teritatud silmi, et näha selgemini, kuidas just see või teine ilmatusuur kivimürakas prahvatub kildudeks laiali, kui ainult väike suitsusõõnake surtsatub jälle ja peaaegu samal hetkel kuiv kesamaa heidab üles suure tolmusamba.

Rrahh — rrahh — rrahh — rrahh — rrahh — — —

Mis silmapilk edasi, seda õgedamaks muutub kivide lõhkemise raju. Ja seda tihedamaks tolmupilv, mis levinud üle kogu kesa. Asjata veel pingutatakse silmi. Pãrast paari esimest ei nähta midagi enam tãpsamalt. Ei suitsu surtsatustki. Silm suudab eraldada ainult veel uuesti õles paiskuvaid tolmusambaid. Ja sedagi ainult silmapilguks, vahest ainult seniks, kui jõuab kuuldale ka uue tolm tuisahtise pauk, sest kohe needki haihtuvad õldisse pilve, mille hall tolm levib järjest kaugemale.

Zsigmond Móricz: MUDAKULD

Autori loal ungari keelest tõlkinud A. Murakin.

239 lk. Hind 1 kroon. K/Ü. „Looduse“ kirjastus, Tartus.

Võrreldes Soomega tunneme teise suurema vennasrahva, ungarlaste kirjandust õieti vähe. Tõsi küll, omal ajal on meil üsna palju tõlgitud, näiteks Jókai Móri (saksapäraselt ja saksakeelsete tõlgete järele muidugi Maurus Jokai) ajalehtede joone all ja perekonnaajakirjades ning hiljemini on vilksatanud siin-seal (ka näitelaval) nii mõnigi ungari autori nimi, kuid kõige selle järele mõnesugustki ettekujutust saada ungari kirjandusest on võimatu. Suurem osa seniavaldatud tõlkeid on olnud ühenduses ikkagi ainult turukirjanduse mõistega, Jókai Móri toodangustki on ilmutatud peamiselt selliseid teoseid, millel pole suuremat kirjanduslikku väärtust ja mille tõlkimisele on seatud peaülesandeks põnevusnärvi rahuldamine. Soliidsemana üritusena võiks siin nimetada vast omal ajal „Noor-Eesti“ kirjastusel ilmunud ja Julius Margi toimetatud ning tõlgitud „Ungari antoloogiat“, kuid see kõigiti kiiduväärne raamatuke ei suuda siiski kuigi suuresti parandada seisukorda, sest peale asjaliku ülevaate see sisaldab ainult novellistika väheseid näiteid Jókai Mórilt, Mikszáth Kálmánilt, Báronyi Istvánilt, Rákosi Viktorilt ja Gárdonyi Gézalt.

On siis seda tervitavatam, et Looduse Kroonine Roman on valinud oma esimeseks numbriks ungari kirjaniku. Zsigmond Móricz on viljakamaid noorpõlve esindajaid ja lopsakas maaelu kujutaja. „Mudakuld“ on lugu ühest tõusikust ja küla naistekütist Turi Danist. Autori jõurikkas ja hoogsas käsitluses tõuseb see Turi Dani peaaegu üliloomulikuks kangelaseks. Oma ürgmehisuses saadab ta küla naistevallas korda otse kuulmatuid asju ja ta vaatest nõrkevad isegi krahvinnad. See Turi Dani ungarlik kuumaveresus on otse hukutav, selle ees murdub kõik ja lõpuks peab hukkuma sellesse kangelane isegi. See on küll siiras realism, kuid selle taga hõõgub siiski kustumatu romantika. Kuigi peaaegu kõik tegelased on vahest liiatigi toorestatud ja liialdatud, ei kaota nad siiski usutavust, nad on otse pöörased oma kirkede lõas ja astuvad ootamata ja üllatavaid samme, kuid see kõik näib

olevat tingitud sisemisest paratamatusest, plahvatavaist tundehoogudest. Üsna piltlik on ses mõttes Turi Dani metsistumine elajalikkuseni, kus ta tapab krahvi. Ta vihaafekt ei tunne piiri, tal ei ole sellest küll, et surmab krahvi mõne hoobiga ja kägistab teda kõrist, ta peab lõmastama veel ta korjusegi, pilduma seda vastu maad, virutama vastu kivimüüri ja trampima jalgadega. See viha-hoog on selline, et Turi Dani hävitab kõik, kes satub siis kuidagi ta lähedusse. Surmab veel püssikuuliga oma võistleja Takacs Gyuri, — lendab üles must vares — ja ta rabab laenguga sellegi.

„Mudakulla“ kangelased tunnevad ainult tulist viha ja veelgi tulisemat armastust. Leige vindumine on nendele võoras, see teeb nad haigeks. Selliste tunnete üliküllusest sõltuvadki kõik nende pahed, vaen ja roimad. Zsigmond Móriczi kangelased hukuvad oma enese keevasse verre. Sellest ei ole pääsu, see tõukab neid tagant, nagu needus, nagu saatatus. See teeb neid lihtsaid inimesi taoti õrnadeks ja hellalt armastajateks, kuid seda enam tooreteks ja metsikuteks.

Kes on aga süüdi selles, et need inimesed, keda kujutab Zsigmond Móricz, on just sellised pahedesse uppuvad, metsikud ja toored? Sellele vastab autor oma romaani lõpus. Kui Turi Dani pärast mitmekordset tapmist istub kongis, läbipeksetuna ja haigena, juurdleb ta:

— Milleks elasin? lausus tasa. Milleks olen tulnud sesse maailma?

Ja mis on elu?

Muda.

Ja inimene siin ilmas?

Kuld mudas.

Kes on süüdi, et sest kullast ei ole midagi saanud?

— Kes?

Jumal, kes sellest pole teinud mitte midagi.

A. K.

„Päevaleht“ nr. 33,
3. II 1929.

LOODUSE
KROONINE
ROMAAN No 2

John Masefield
SARD HARKER
Seiklusromaan Lõuna- Ameerikast.
Autori loal ingl. keelest tõlkinud A. Oras.

ILMUS 15. II 29.
HIND 1 KROON
256 LK. TEKSTI.

Eesti algupäraste romaani- vide võistlus 1929. a. ja 1930. a.

Kirjastus-osaühisus „Loodus“ Tartus kutsub seega eesti kirjanikke rikastama meie jutukirjandust uute väärtuslike algupäraste romaani-odega ja saatma neid sellekohasele võistlusele, jättes seejuures autorile vabaduse aine valikus kui ka käsituslaadis. Romaani all tuleb mõista tööd vähemalt ses ulatuses, mis meie oludes on romaani piiriks välja kujunenud.

Romaanivõistluse tingimused on järgmised:

1) Käsikirjad, mis ei vasta eeltähendatud romaanimõiste nõudele, jäävad võistlusest kõrvale.

2) Võistlusele saadetud töödest tulevad hindamisele üksnes niisugused romaanid, mis pole paljundamise teel seni avalikkusele veel tuttavaks saanud.

3) Tööde vastuvõtmise viimaseks tähtpäevaks on **1. september 1929. a.** ja järgnevas aastaks **1. september 1930. a.**

4) Võistlusele tuleb tööd saata järgmisel aadressil: K. o/Ü. „Loodus“, Tartus, Vana tän. nr. 1. Töö kui ka selle juurde lisatud ümbrik kandku mingit varjunime või märgusõna, kuna autori enese **tõelik nimi** ja aadress sisaldugu mainitud suletud ümbrikus.

5) Läbivaatamisele tulevad ainult **kirjutusmasinal** kaheksandik-kaustas lehekülje ühel poolel vähemalt ühe tähe kõrguse reavahega selgesti kirjutatud käsikirjad. Segaselt kirjutatud käsikirjad, kui tingimustele mitte vastavad, saadetakse autorile ümbrikus leiduval aadressil läbi vaatamata tagasi.

6) Jury koosseis avaldatakse hiljemalt kaks kuud enne käsikirjade vastuvõtmise lõpptähtpäeva.

7) Auhindadeks makstakse 200.000 senti: 100.000 senti esimeseks, 60.000 senti teiseks ja 40.000 senti kolmandaks auhinnaks kolmele võistlusel parimaks tunnustatud käsikirjale. Jury võib omal äranägemisel jätta mõne auhinna välja andmata või K. o/Ü. „Looduse“ nõusolekul määrata mitu sama auhinda, samuti loobuda üldse auhindade väljaandmisest, kui võistlustööde kirjanduslik tasapind on madal. Kirjastusel jääb õigus avaldada neist auhinnatud käsikirjadest 20 % autorihonorariga esimene trükk. Järgmiste trükkide avaldamiseks on K. o/Ü. „Loodusel“ eesõigus. Samuti on K. o/Ü. „Loodusel“ õigus sellekohasel kokkuleppel autoriga kirjastada ka teisi võistlusest osa võtnud ning trükkimiseks kohaseks tunnustatud käsikirju.

8) Jury algab oma tööd kohe esimeste käsikirjade saabudes ja avaldab oma otsuse võistlusaasta oktoobrikuu esimesel laupäeval avalikult kirjandusõhtul. Enne seda tähtaega ei pea kirjastus võistlusest osavõtjatega mingit kirjavahetust peale p. 1., 2. ja 5. mainitud käsikirjade tagasisaatmise juhtude.

K. o/Ü. „Loodus“.

Romaanivõistlus

eestikeelse raamatu 300-aastase juubeli puhul.

Lähemas tulevikus möödub 300 aastat esimese eestikeelse raamatu ilmumisest. Sel puhul korraldab Kirjastus-osaühisus „Loodus“ algupäraste romaanide võistluse, mille taotluseks oleks ületada senist eesti jutukirjanduse tasapinda, ja kutsub eesti kirjanikke üles sellest oma töödega osa võtma. Autoritele jääb vabadsus aine valikus kui ka käsituslaadis. — Romaani all tuleb mõista tööd ses ulatuses, mis on kujunenud romaani piiriks **ilmakirjanduses**.

Romaanivõistluse tingimused:

1) Käsikirjad, mis ei vasta eeltähendatud romaanimõiste nõudele, jäävad võistlusest kõrvale.

2) Võistlusele saadetud töödest tulevad hindamisele üksnes niisugused romaanid, mis pole paljundamise teel seni avalikkusele veel tuttavaks saanud.

3) Tööde vastuvõtmise viimaseks tähtpäevaks on **1. mai 1931. a.**

4) Võistlusele tuleb tööd saata järgmisel aadressil: K. o/Ü. „Loodus“, Tartus, Vana tän. nr. 1. Töö kui ka selle juurde lisatud ümbrik kandku mingit varjunime või märgusõna, kuna autori enese **tõelik nimi** ja aadress sisaldugu mainitud suletud ümbrikus.

5) Läbivaatamisele tulevad ainult **kirjutusmasinal** kaheksandik-kaustas lehekülje ühel poolel vähemalt ühe tähe kõrguse reavahega selgesti kirjutatud käsikirjad. Segaselt kirjutatud käsikirjad, kui tingimustele mitte vastavad, saadetakse autorile ümbrikus leiduval aadressil läbi vaatamata tagasi.

6) Jury koosseis avaldatakse hiljemalt 1. jaanuariks 1931. a. Jury liikmeiks palub K. o/Ü. „Loodus“ 4 tuntud kirjandusehindajat ja peale nende kolm kirjandusorganisatsioonide esindajat.

7) Sellel võistlusel kogu senist eesti algupärast proosat ületavaks romaaniks tunnustatud teose eest maksab K. o/Ü. „Loodus“ **10.000 krooni** järgmiselt: romaani trükkist ilmumisel 2500 krooni, kolm kuud pärast ilmumist — 2500 kr., 9 kuud pärast ilmumist — 2500 kr. ja 12 kuud pärast ilmumist — 2500 kr., omandades sellega õiguse kirjastada teos 6000 eks. ning tõlkida teda ilma erilise lisatasuta kõigisse keeltesse.

8) Kõik tööd, mis sellele võistlusele esitatud, peale premeeritu, võtavad automaatselt osa järjekorralisest 1931. aasta romaanivõistlusest, kui seesugune K. o/Ü. „Looduse“ poolt välja kuulutatakse ja kui autor ei ole teinud oma käsikirjale vastavat keelduvat märkust.

9) Jury alustab tööde läbivaatamist kohe esimeste käsikirjade saabudes ja avaldab oma otsuse 1. sept. 1931. a. Enne seda tähtaega ei pea kirjastus võistlusest osavõtjatega mingit kirjavahetust peale p. 1., 2. ja 5. mainitud käsikirjade tagasisaatmise juhtude.

K. o/Ü. „Loodus“.

PEDRO KRUSTEN

SÜDAMERAHU

K. o/Ü. „Looduse“ 1928. a. romaanivõistlusel auhinnatud romaan. Jury koosseisu kuulusid: A. Alle, H. Raudsepp, J. Roos, J. V. Veski ja H. Visnapuu.

184 lk. Hind broš. 3 kr. 30 s., kalingurköites 4 kr. 30 s.

Kaas Jaan Vahtralt.

Romaan Venemaast, Kerenski ajult ja Nõukogude algpäevilt, perioodist, mil meil siin kodus küllalt oli tegemist ja hiljem piirgi kinni oli, nii et jäi sealtpoolne teatavas mõttes uudismaaks, mida künda ja kust lõigata võivad rohkem kui üks kirjanik. Pedro Krusten on siin pioneeriks. Kui identifitseeriksime autori ta romaani kangelase Timmi Komistega, siis ütleksin: Krusten ei ole mees, kes ulub huntidega koos. Sest tema hoidub kõrvale ja jääb üksinda keset noid pööriseid ja ümberpaisanguid, tuues toleaeegseid päevasündmusi ja ümbrust ainult nii palju kui tarvis tagaseinaks ja miljööks üksiku inimhinge kujutlemisel.

Timmi Komiste ei ulu huntidega koos, ta vaatab süa poole, kauge kodumaa suunas, ja ta peamine mure on: mis saab tema südamerahust, seda ta ergutab, selle eest ta hoolitseb mitmesugustes, oma ihulikule olemisele õige kriitilis-teski seisukordades. Kui aga seespidi kõik oleks korras.

Kuid just sellele isikule peab juhtuma tegu, õieti teo vari südametunnistuse koormaks. Tegu, mille vabanduseks ja mõistmiseks on küllalt kergendavaid asjaolusid, ometi jääb sündinu sündinuks. Imlikud võimud ja seadused selle eest ei karista, Komiste on õieti karistuse kuhjaga ette ära kandnud, istudes süütult kinni kuudekaupa valekaebuse põhjal, ja oma teo vilja, „rekvireeritud“ jahukoti, on ta kaartidega maha mänginud, saamata ei mingit kasu omast teost, nagu ütlesin: teo varjust, kuid südametunnistus ja südamerahu...

See oli nüüd teose nael, mis õigustabki romaani kangelast nimetama Komisteks, tuletus ta moraalsest komistusest, tema ristinimi Timmi, alul tunduv isevärksena ja võõrana, saab ka jutustuse kestes oma põhjenduse: see on tagasihoidlik ja passiivne noormees, lüürilise loomuga, heldiv mälestis ja vaatlusis Läänemere kalda poole, kus asub suur mõisa aed, ema ja kodu. Ta ehitab enese ümber karmuse, mehiseuse ja hoolimatuse koorikut, kuid sisimas jääb ta ikkagi õrnatundeliseks noorukaks, keda kirjad kodumaalt „langetasid kokku oma südamesse sulama silmaveeks“ ja kes vanglas eelistab üksikut kongi, et olla endaga ja mitte saastastuda vargastest. Ning hiljem punakaartlasena kasarmus, kus isoleerumine võimatu ja Komiste järk-järgult andub kahekümneühe loomise kirele, ta aegajalt raputab enesest sõõbiva ümbruse ning teeb rännakuid linna taha põldude vahele seesmiselt

puhastuma. Ja seal siis kerkib mällu pilte kodumaalt: „koduaknast oli alati näha, kuis teomehed liikusid õhtuti üle Veskimäe mööda põlluteed kodu poole, kustuva päikese viimne punaseljas“; ehk selline patriarhaalne kodupilt: „kuis mingi kogu hakkas liikuma küla poolt... valged pikad juuksed kaabu all, kadakane kepp ühes, hapupiimakann teises käes, nii ta ligines aeglaselt. See oli vanaisa“. Ja hulki teisi kujusid, maastikke, mälestisi, olekuid, mida manab vaimusilma ette Timmi Komistele ta orvunud ehk jälle pohmeluses hing ja ka kestvalt surmatud ning nälgivigi kõht. Ei puudu ka eneseergutused, -kontrollimised, -ironiseerimised — kõik see, mis kuulub südamerahu ja mitterahu juurde.

Romaan on kirjutatud värskelt, tundliku sulega, tähelepanija silmaga, on jutustatud seda, mis autorile lähedane, ilma kõverdamata, kunstlikult kruvimata, otsekoheselt. Ei torma autor fantastikasse, ei lasku ka lamedasse ridade tegemisse, kaugelgi mitte. Kompositsioon: Üks ajajärk Komiste elust. Lihtne.

Stiil ei ole veel lõplikult välja kujunenud, vajab paigutist viimistlemist, mõningast mõjust, vähekohasest bravuurist ja triviaalsusest vabanemist, kuid need ei ole pealetükkivad, vaid nii finessid, kõrvalise tähtsusega konarused. Aga üldiselt stiilis on olemas isiklikku joont. Valmis stiili ei saagi nõuda esikteoselt. Sellega on aega. Peasi kui sisu on. Ja seda Krustenil on.

Üldse: P. Krustenil on südant, silma ja sulge — selle kolme „relvaga“ võib ta enesele teed teha meie kirjanduses.

Sellele juurde tagasihoidlus aine esitamises ja jutustustoonis, mis ei aseta oma isikut suurte seikluste ning taevas teab missuguste juhtumiste kangelaseks — milleks ju oleks võimalusi ning avatlusi antud epohhis ja olukorris; üks selline moodne kroonuonulik sepitsus ongi meil valmis, nagu nägime noist proovidest, mis ilmusid ajalehe joone all meie vabadussõjast tuntuja roheline „strateegi“ sulest. P. Krusten on aga kaugel kõigest sellest.

„Südamerahu“ sai kõigest kolmanda auhinna, ebaõnnestunud lõpu süül. Vastavad paarkümend rida on autor raamatu trükkimisel maha kustutanud, seega vääriks teos kõrgemat auhinda, iseäranis võrreldes mõne teosega läinud aasta hindamisest.

ArA.

„Vaba Maa“ nr. 278, 1928. a.

LEO ANVELT

VIIRASTUSI VALGES ÖÖS

K. o/Ü. „Looduse“ 1928. a. romaanivõistlusel auhinnatud romaan. Jury koosseisu kuulusid: A. Alle, H. Raudsepp, J. Roos, J. V. Veski ja H. Visnapuu.

221 lk. Hind broš. 3 kr. 80 s., kalingurköites 4 kr. 80 s.

Kaas Peet Arenilt.

See on üks kolmest tänavu auhinnatud romaanidest.

Teda võiks nimetada psühholoogiliseks romaaniks, sest pearõhk on pööratud peategelase Rein Endise hingelisile sammele, ta mõtiskeludele enda, maailma ning igapäeva nähtuste üle. Ning peale Rein Endise on siin teisi tegelasi vaid väheselt autori sulest puudutatud. Niivõrt kui nad Rein Endise lühiaegset olesklemist siin maakeral riivavad. Lähema pilgu heidab autor vaid Rein Endise vanemaile: pojast armastatud vaikselt ning isa tujude all kannatavale emale, kes hiljem sureb, ning joodikule isale.

Ning „Rein Endise, selle „vaevuski“ ning „haiglase parasiidi“ sammud maakamaral moodustuvad kõigi võimalikkude ning võimatute parasiitide tipsaavutiseks.“ Rein ootab ja loodab pikisilmi oma peatset surma, kuna enesetappekski ta tunnistab enda liiga jõuetuks.

Rein Endise põeb vaimuhaigust kahtlemata mitmel kujul ning arstiteadus heidab ta kindlasti patoloogiliste liiki. Tal on mingi endaalandus- ning teadlik alandamistunne: näeb igal tänaval vastu tulijat endale võõriti vahtivat, kardab igas politseinikus endale jälgijat, tootes kujutlusest endale kohe palju süütegusid. Tal on maania luua igast tühisemast sammust draamakäiku kõigi ta põhjuste ning järeldustega. Raske on niiviisi elada. Tõepoolest on aga selliseid inimesi maa peal rohkem kui see pealiskaudsele pilgule nähtav. See on juba äärmine tagasihoidlikkus, argus, endasse tõmbumine, kartes sest väljuda ning

ilma tegelikkude põhjusita endale süütegude koormamine.

Juhtub paar korda, et Rein Endise näivalt armub mõnesse plikasse, ent see jääb arenemata, sest (lk. 141): „Kes ta siis oli, et armastas Agnest? Tema, tühine, patune vaevuski — inimene, kes ei uskunud oma tulevikku. Midagi ei võinud tulla sellest. Ja sest tulidki ainult mõned unetud ööd, pisut pisaraid ja neli järjekorras eleegilisemaks ja loobuvamaks jäävat sonetti.“

Endise lõpetas viimaks Tallinnas keskkooli. Et surm ikka viivitas, siis kavatses astuda ülikooli filosoofia- või teoloogifakulteedi, ent saabuva surma tõttu jäi see pooleli.

Autor annab peategelasele nimeks Endise. Kas lõppeks ei tähista see nimi juba isegi, et ta pole mitte inimene, et ta on „viirastus valges öös, kellegi ammusurnu rahutu mälestus, peegeldus ja unenägu.“

Teose kompositsioon täidab kõik hea kompositsiooni nõuded: sirgub otsejoonselt, kõrvale pöördumata, hoides peahuvi ikka peategelasel. Esitus pisut raskepärane vahest selletõttu, et autor ei armasta dialooge. Vaid õige harva mõni dialoog. See pole aga siiski mitte raske, kuigi nõuab rohkem süvenemist kui elav esitamine dialoogis. Tähelepanu pälvib aga teose stiil. Sel on küllalt omapära, lauses on rütmi, sõnus — leidlikkust ning ei tundu hoopiski mitte esikteose omana.

F. D.

„Vaba Maa“.

V A H V A
S Õ D Ü R
Š V E J K

LUB

NR. 5, 9, 12, 17, 20,
21, 28, 29, 36, 37, 45,
46, 50, 51, 57, 58.

SVEJKI SEIKLUSED.
SÕJAVANGINA VENES.

L O O D U S E
U N I V E R S A A L
B I B L I O T E E K

LUB

MAKSAB 25 SENTI
AASTAS 12 KROONI
ILMUB LAUPÄIVITI.

AUGUST JAKOBSON

(1927. a. romaanivõistlusel I auhinnaga kroonitud
romaanil „Vaeste-Patuste alevi“ autor).

TUHKUR HOBUNE

I köide. Suur algus. 423 lk. Hind broš. 4 kr. 25 s., kalingurköites 5 kr. 25 s.

II köide. Sõda, nälg ja armastus. 616 lk. Hind broš. 5 kr. 50 s., kalingurköites 6 kr. 50 s.

III ja IV köide ilmuvad veel käesoleval aastal.

Esialgu tekkis kahtlus, kas see ühe aastaga, rutates kirjutatud uus romaan, suudab värskelt mõjunud „Vaeste-Patuste alevigi“ tasapinnani tõusta, kas ei tule lihtsalt kordumisi, või midagi niisugust, mis lõhub ära esimese teosega tekkinud lootused. Nüüd, kus vähemalt pool uuest romaanist juba ilmunud, võib öelda, et midagi sellesarnast juhtunud ei ole...

Olgugi, et Jakobson pole vahetanud oma aineala. Ta ainult on viinud tegevuskoha linna ühest aguliservast teise ja kujutab jälle sama räpast, „tooresrumalat“ õhkkonda, seekord Laisa Koera põiktänaval, Luuguste perekonna näol. Võib olla, et see kestmalt kordudes lõpuks ära tüüdata võib, kuid „Vaeste Patuste alevi“ ilmumise puhul oli miljöö veel täielik uudis ja ka praegu ei mõju ta sugugi veel tüütavana. Kui kümme aastaid on jätkuvalt suudetud huvi tunda igasugustest talupojaromaanidest, ei vii veel kahetuhanda-leheküljenigi, hoogsalt ja andekalt vestetud töölisromaanit tuju ja tahtmist ära.

„Tuhkur hobuse“ kompositsiooniline ülesehitus on võrratult lihtne. Kõigest viis päeva (küll aastase vahemaaga keskel) on maha jutustatud tuhandel leheküljel täpsuse ja täielikkusega, mis ei jäta midagi soovida.

Autori mingi eriline kujutamishoog kisub kaasa ja veab läbi paksude köidete ja panebki huvi tundma sellest, mis vahest võib tunduda õieti tühine ja tarbetu, isegi liialdatud.

„Tuhkur hobuses“ jutustatakse kõigepealt Luuguste perekonna elu-olu — ühe kõige vaesema päcvatöölise unist ja vaevalist äraelamist oma arvulise ja huligaanselt taltsutamatu pisikese perega. Ühtlasi on see üksik perekond terve kollektiivi, klassi esindaja. Isa on tuim, laisk, kuid heasüdamlik joodik, valmis teinekord koerustükkidelegi oma laste lõbuks, „see sõrvesaarlane tügas“; ema Tiina, kellel peatatakse sagedamini, on tööst ära vaevatud sõimlev ema, oma viletsust häbenev, kuid üldiselt kaunis oludele alistunud, lapsi sõimav ja ühtlasi hellitav alevinaine. Ja siis lapsed, suurest mühakast Pritsust kuni kõige väiksemateni, kellele jutu jooksul ema poolt veelgi lisa sigineb. Tõeline „Putkinotko“ õhkkond, ehk veelgi kangem ja rõvedam!

See suur mühakas Prits osutub lõpuks romaanil kahe esimese köite peategelaseks romaanide tavalises mõttes. Ja meie ei saa keelata teatud sümpaatiat sellele lärmakale ja nagu tot-

ralt, kuid siiski peaaegu sama targale kui muugi ümbrus, santvaesele poisilõhvardile tema mehiste väljaastumiste pärast. Kuidas ta omale tubli pruudi on osanud soetada rikka hangeldaja tütre, sellele veel lapsegi, ja kuidas ta lõpuks sõjast haavatuna koju ilmudes valutava jalaga mitmel päeval oma pruudi peale eesõiguste maksmapanemiseks selle vanematega tulist võitlust peab pidama, missugune võitlus kogu aeg dekoreeritud on peale kõige veel õlleauru ja joomastseenide torevõitu müstikaga. Kuidas ta ennast lõpuks ka maksuma paneb.

Autor on eksimatult selgejooneline tüüpide looja, ta ei eksi kunagi tüübi selguse vastu; need on oma iseloomulikkude omadustega päevselged ja järjekindlad. Ta jutustamisvõimed on salgamatud. Ja käesolevat romaanil saab pidada puhtamaks, mõjuvamaks kui ta esimest. Õnneks ei ole ta ka tendentsiline, vaid armastab jutustamist ennast. See on juba suur voorus, ja selle omaduse tõttu võibki ta olla just nii palju tendentsiline, nagu seda aine iseenesest on.

Käesoleva viimase romaanil plussiks eelmise ees tuleb märkida veel seda, et autor on muutunud humoristlikumaks, ta paiguti naerab juba päris heasüdamlikult oma tegelaste üle ja tegelestega kaasa.

E. Raudsepp.

„Päevaleht“ nr. 293, 27. X 1928.

On olemas kirjanikke, kes vaese mimese puudusest ja viletsusest kuidagi ei sõanda kirjutada harilikku tindiga, enne peavad nad kindlasti oma tindipotti sõõrutama mõne õlise pisara.

Ent lugeda säärast raamatut on võimatu vastik.

August Jakobson nähtavasti enne kirjutamist oma tinti ei vesista.

Nagu läinud aastal oma „Vaestepatuste alevi“ ajas noor kirjanik esimesed sügavad vaod neitsilikku uudismaasse, seni unaruses seisnud töölisaguli proletariaadi olemusse, nii on ta valinud oma uue teosegi ainealaks ajajärgu, mis meie kirjandusse pole jätnud peaaegu mingit jälge, kuigi suurem enamik praegu teotsevaist kirjanikest on selle aja läbi elanud ja paljud koguni isiklikult raskesti kannatanud selle all.

J. K.

„Päevaleht“ nr. 286, 20. X 1928.

KROONINE ROMAAN

ILMUB IGAL 15. KUUPÄEVAL,
12 NUMBRIT AASTAS.

Iga nr. sisaldab umbes 240 lk. tihedat teksti.

Tellimishind (ühes saatekuludega) aastas 10 krooni

Selle summa võib aastatellija tasuda ka jao-kaupa, makstes aastatellimise sisseandmisel 4 krooni, 1. aprillil 3 krooni, 1. juulil 2 krooni ja 1. oktoobril 1 kroon. Tellimishind $\frac{1}{2}$ aastas — 5 kr. 50 s., $\frac{1}{4}$ aastas 3 kr.

Üksiknumber maksab 1 kroon.

Väljaandja: K./Ü. „LOODUS“, Tartus.

Vastutav ja tegev toimetaja: H. Pürkop.

Talitus: Tartus, Vana t. 1. Tel. 4-35, kirjastast 66.

Tellimiste vastuvõtmise tingimusi vaata järgneval leheküljel.

Ajakiri

„Eesti Muusika Kuukiri“

ilmub Muusikalise Hariduse ja Kultuuri Edendamise Seltsi väljaandel Tartus üks kord kuus, suures kaustas, illustreeritud, vähemalt 32 lk.

„Eesti Muusika Kuukiri“ tahab erilist rõhku panna muusikakasvatustööde küsimuste käsitlemisele, kodumaa muusikaajaloo valgustamisele, peegeldada meie muusikaelu tähtsamaid sündmusi, propageerida meie omapärast muusikalist loomingut nii kodu- kui ka välismaal ning anda tellijatele algupärast noodikirjandust.

Ajakirja toimetuse koosseis on järgmine:

1. Muusikateadus ja -ajalugu — dr. phil. mus. E. Arro.
2. Muusikaesthetika ja -kasvatus — Tartu Kõrgema Muusikakooli direktor H. Laksberg.
3. Vaimulik muusika — dotsent dr. phil. A. Paris.
4. Muusikaline ilukirjandus — H. Jürgenstein.
5. Teater — „Vanemuise“ direktor V. Mettus.
6. Muusikaline kroonika — J. Puusild.
7. Muusikaline looming — heliloojad A. Läte ja H. Eller.

Tegev ja vastutav toimetaja — mag. Herm. Paris.
Peatoimetaja — Miina Hermann.

Kaastöölisteks on meie nimekamad muusika-professorid-pedagoogid, heliloojad ja helikunstnikud. Samuti on ajakirjal kindlad sidemed välismaadega, kust on oodata väärtuslikku kaastööd juba esimesest numbrist alates.

Ajakirja korraliku ilmumise eest vastutab väljaandja Muusikalise Hariduse ja Kultuuri Edendamise Selts, kes on ühtlasi ka Tartu Kõrgema Muusikakooli asutaja ja ülevalpidaja.

Tellimishind aastas Kr. 5.—, $\frac{1}{2}$ aastas Kr. 2.75.
Toimetus ja talitus Tartus, Lossi t. 15. Tel. 3-08

Eduard Vilde Kogutud Teosed

Ilmunud:

1. anne.
Kurjal teel. Musta mantliga mees. Hind broš. 1 kr. 40 s., iluk. 2 kr. 40 s.
 2. anne.
Teravad nooled. Hind broš. 2 kr., iluk. 3 kr.
 3. anne.
Lina-Mai ja teised jutustused. Hind broš. 1 kr. 60 s., iluk. 2 kr. 60 s.
 4. anne.
Kaks sõrme. Hind broš. 1 kr. 80 s., iluk. 2 kr. 80 s.
 5. anne.
Arapõletatud peigmehed ja teised jandid. Hind broš. 2 kr. 20 s., iluk. 3 kr. 20 s.
 6. anne.
Rõuge armid. Salasidemed. Töömehe tütar. Hind broš. 2 kr. 50 s., iluk. 3 kr. 50 s.
 7. anne.
Kuhu päike ei paista. Hind broš. 2 kr. 50 s., iluk. 3 kr. 50 s.
 8. anne.
Punane mulk. Mustad leegid ja teised jutustused. Hind broš. 2 kr. 60 s., iluk. 3 kr. 60 s.
 9. anne.
Noored hinged. Sguvend Johannes ja teised jutustused. Hind broš. 2 kr. 50 s., iluk. 3 kr. 50 s.
 10. anne.
Kosilane Rakverest ja teised humoreskid. Hind broš. 2 kr. 50 s., iluk. 3 kr. 50 s.
 11. anne.
Röövitud tiivad. Hind broš. 2 kr. 25 s., iluk. 3 kr. 25 s.
 12. anne.
Peiu käsiraha. Dorä Osol ja teised jutustused. Hind broš. 3 kr. 20 s., iluk. 4 kr. 20 s.
 14. anne.
Kännud ja käbid. „Linda“ aktsiad. Hind broš. 2 kr. 90 s., iluk. 3 kr. 90 s.
 15. anne.
Raudsed käed. Hind broš. 2 kr. 20 s., iluk. 3 kr. 20 s.
 16. anne.
Külmale maale. Hind broš. 2 kr., iluk. 3 kr.
 20. anne.
Mahtra sõda. Esimene osa. Hind broš. 2 kr. 50 s., iluk. 3 kr. 50 s.
 21. anne.
Mahtra sõda. Teine osa. Hind broš. 3 kr., iluk. 4 kr.
 22. anne.
Kui Anija mehed käisid Tallinnas. Esimene osa. Hind broš. 2 kr. 40 s., iluk. 3 kr. 40 s.
 23. anne.
Kui Anija mehed käisid Tallinnas. Teine osa. Hind broš. 2 kr. 20 s., iluk. 3 kr. 20 s.
- Kõik. Ed. Vilde kogutud teoste anded iluköites on varustatud kirjaniku käsitsikirjutatud autograafiga.

LOODUSE UNIVERSAAL-BIBLIOTEEGI JA KROONISE ROMAANI TELLIMISTE VASTUVÕTMISE TINGIMUSI:

LUB'i ja LKR'i tellimiste vastuvõtjatele tasutakse nende kaastöö rikkalikult.

I — Kaastööline, kes aasta jooksul vastu võtnud 10 LUB'i (või 12 LKR'i) aastatellimist, saab 1) 1200 senti rahas (s. o. 10% tellijalt kasseeritud summadest), 2) 1 võimaluse LUB'i reisu-piletite loomisest osavõtmiseks ja 3) 600 senti eest raamatuid omal valikul nimestiku järele, mis saadetakse igale soovijale postiga koju.

II — 20 LUB'i (või 24 LKR) aastatellimise vastuvõtmisel: 1) 2400 senti rahas, 2) 3 võiduvõimalust ja 3) 1600 senti eest raamatuid omal valikul.

III — 30 LUB'i (või 36 LKR) aastatellimise vastuvõtmisel: 1) 3600 senti rahas, 2) 6 võiduvõimalust ja 3) 3600 senti eest raamatuid omal valikul.

IV — 40 LUB'i (või 48 LKR'i) aastatellimise vastuvõtmisel: 1) 4800 senti rahas, 2) 10 võiduvõimalust ja 3) 7200 senti eest raamatuid omal valikul.

V — 50 LUB'i (või 60 LKR'i) aastatellimise vastuvõtmisel: 1) 6000 senti rahas, 2) 15 võiduvõimalust ja 3) 12.000 (kaheteistkümne tuhande!!) senti väärtuses raamatuid tellimis-vastuvõtja vabal valikul kogu K. o/Ü. „Looduse“ ja „Varraku“ 1920. — 1. I 1929. kirjanduslikust toodangust.

VI — Iga järgneva 10 aastatellimise pealt, mis ulatub üle 50, saab tellimiste vastuvõtja 1) rahas 1200 senti ja 2) K. o/Ü. „Looduse“ ja „Varraku“ kuni 1. I 1929. a. ilmunud raamatuid 2500 mk. väärtuses.

Odavahinnalise ja hea raamatu suurejoone-line levitamine rahva seas väärib iga kodaniku heatahtlikku poolehoidu ja aktiivset toetust. Seda enam, kui see aktiivne kaastöö leiab väärilist konkreetset vastutasu!

Üle terve Eesti on praegu juba olemas hästiarenenud LUB'i ja LKR'i tellimiste vastuvõtjate võrk. Paljud agentidest on seni juba vastu võtnud 50, 60 ja enamgi aastatellimist. Teatud energia juures on täiesti võimalik aasta jooksul kokku võtta kuni 100 tellimist.

Ja vastutasu selle töö eest? 24.500-line raamatukogu, peale selle enam kui kindel välja-vaade võita pilet Lõunamaa-reisuks ja 12.000 senti puhtas rahas. Rääkimata ülendavast teadmisest, et on tehtud kõige tänuväärsemat kultuurilist tööd laiade hulkade lugemisele virgutamisega. Raamatu vastu on huvi äratatud!

See on töö, mille kallal tõesti maksab vaeva näha!

Neile, kes soovivad LUB'i ja LKR'i tellimisi hakata vastu võtma, saadetakse tellimisraamatu ühes tellimiste vastuvõtmise toimetuseingimustega. Tellimisraamatu saamise sooviavaldusele tuleb märkida enda ees- ja perekonnanimi ühes elukutse ja teenistuskoha nimetusega, samuti ka täpne aadress.

**LOODUSE UNIVERSAAL BIBLIOTEEGI
JA LOODUSE KROONISE ROMAANI
TALITUS**

Tartus, Vana t. 1, kirjak. 66, tel. 4-35.

Märkus I. — LUB'i ja LKR'i talitus jagab oma kaastöölistele raamatuid eeldusega, et need raamatud lähevad kaastöölistele isiklike raamatukogude täiendamiseks. Seda silmas pidades antakse valitud raamatutest igast ühest mitte rohkem kui 1 eksemplar.

Märkus II. — Raamatud antakse välja käesoleva aasta detsembrikuu esimesest kuni 20. kuupäevani.

Märkus III. — Aastatellimiste arvu kindlaksmääramisel võetakse arvesse ainult need tellimised, mille järele kõik tellimisraha tasutud ($\frac{1}{4}$ ja $\frac{1}{2}$ aasta tellimised võib kokku arvata $\frac{1}{1}$ aasta tellimiseks).

Märkus IV. — Reisu-piletite loomisest võtavad kaastöölistes osa 1 kord aastas, nimelt 15. oktoobril.

Märkus V. — 10% tellijatelt sissekasseeritud summadest võib maha arvata järkjärgulistel rahasaatmisel või teha seda ühekordselt aasta lõpul. Tellimisvastuvõtja kasuks mahaarvatud % on määratud eeskätt tellimise vastuvõtja jooksva asjaajamise kulude katteks (postmargid, rahasaadetised jne.). Mõned kaastöölistes on sellest kahjuks võõriti aru saanud ja kirjutavad järje-

kordsetel rahasaatmistel sissekasseeritud summadest maha mitte ainult 10%, vaid viimase kui postmargi, isegi ümbriku ja kirjutamiseks tarvitatud paberi.

Mõned kaastöölistes oma kirjavahetust üldse ei markeeri või panevad kirjale ainult 2 senti. Markeerimata kirjadelt tuleb aga talitusel maksta 20 senti postitrahvi või 16 senti, kui kirjal 2-sendiline postmark.

Tuleb ka ette juhtumusi, kus kaastööline selleks, et ära saata 1-kroonilise kuumaksu, talitab järgmiselt:

- 1) saadab aruandelehe postkaardina,
- 2) kviitungi kinnises kirjas ja
- 3) raha saatekaardiga

kõik need saatekulud + 10% on 1 kroonist maha arvatud ja talitusele jõuab päralt umbes 50 senti.

Kõike seda arvesse võttes on talitus sunnitud oma kaastöölistele meelde tuletama, et tellimiste vastuvõtjale postisaadetiste kulud võetakse neile antavast 10%-st.

Kõik markeerimata või puudulikult markeeritud kirjad jäävad postilt välja ostmata.

21. IX. 28 — 15. II. 29

on ilmunud:

August Jakobson
TUHKUR HOBUNE.

I köide. Suur algus. 423 lk. Hind broš. 4 kr. 25 s., kalingurköites 5 kr. 25 s.

II köide. Sõda, nälg ja armastus. 616 lk. Hind broš. 5 kr. 50 s., kalingurköites 6 kr. 50 s.

1928. A. VÕISTLUSROMAANID:
K/Ü „Looduse“ 1928. a. romaanivõistlusel auhin-
natud teosed.

Leo Anvelt
VIIRASTUSI VALGES ÖÖS
221 lk. Hind broš. 3 kr. 80 s., kalingurköites
4 kr. 80 s.
Kaas Peet Arenilt.

Pedro Krusten
SÜDAMERAHU
184 lk. Hind broš. 3 kr. 30 s., kalingurköites
4 kr. 30 s.
Kaas Jaan Vahtralt.

Villem Sarapik
TUULTE TEEDEL
602 lk. Hind broš. 8 kr., kalingurköites 9 kr.
Kaas Peet Arenilt.

Joh. Kuulberg
Tartu õpetajateseminari õpetaja
ALGKOOLI MATEMAATIKA METOODIKA II
Geomeetria.
Hind 5 krooni.

Selles praktilises käsiraamatus püüab autor näidata, kuidas tuleks korraldada geomeetria õpetamist meie algkoolis, et ta vastaks läinud sügisel maksma pandud õppekavade põhinõuetele matemaatika õpetamise alal: algkooli matemaatika olgu kogu oma ulatuses katse- ja vaatlusteadus, kuna aksiomaatilisededuktiivne tõetuletus ei tohi aset leida ühelgi algkooli astmel. Raamatus leiab üksikasjalist käsitlemist kogu algkooli geomeetria kursust. Materjal on raamatus jaotatud õppeaastate järele ja selgitatud rikkalikult mitmesuguste jooniste ja tabelitega. Peale selle leidub raamatus rida väärtuslikke näpunäiteid ja üksikasjalikke juhatusi õppetegevuses tarvilikkude õppevahendite valmistamiseks kodusel viisil kõige lihtsamate abinõudega, mis on igale matemaatika-õpetajale olulise tähtsusega küsimus, kuna õppevahendid oma kalliduse tõttu on sageli kättesaamatud.

Joh. Käis
Võru õpetajateseminari direktor
LOODUSSÕBRA VAATLUSVIHUK
Nr. 3. Missugust ilma oodata homme?
Kolmas täiendatud trükk.
Hind 25 senti.

Nr. 4. Ilmavaatlused.
Kolmas täiendatud trükk.
Hind 25 senti.

August Gailit

TOOMAS NIPERNAADI

Sisu: Parvepoiss. Toomas Nipernaadi. Pärlide-
püüdja. Valged ööd. Päev Terikeste külas. Kaks
svidrilindu paabukest. Seeba kuninganna.
Kaanejoon., frontispiiss ja initsiaalid Jaan Vahtralt
431 lk. Hind broš. 6 kr. 50 s., iluköites 7 kr. 50 s.

Eduard Vilde

KOGUTUD TEOSED

XXII anne

KUI ANIJA MEHED KÄISID TALLINNAS.

Esimene osa.

184 lk. Hind broš. 2 kr. 40 s., iluköites 3 kr. 40 s.

XXIII anne

KUI ANIJA MEHED KÄISID TALLINNAS

Teine osa.

168 lk. Hind broš. 2 kr. 20 s., iluköites 3 kr. 20 s.

XII anne

Peiu käsiraha, Dora Osol ja teised jutustused.

239 lk. Hind broš. 3 kr. 20 s., iluköites 4 kr. 20 s.

Gerhard Rägo

rakendusmatemaatika professor Tartu ülikoolis

MATEMAATIKA TÕORAAMAT

keskkoolidele

Algebra

2. klassi kursust.

95 lk. Hind 1 kr. 40 s.

Sisukord: Polünoomid. Murrud. Lineaarsed võr-
randid. Ruutolenevus.

Fr. Puusepp

KEELELISI HARJUTUSI

ÕIGEKIRJA ÕPPIMISEKS

lausetena ja seotud tükkidena koolidele

II jagu. 3.—4. õppeaasta.

8. muutmatu trükk

150 lk. Hind köites 1 kr. 30 s.

K. R. Veski ja J. Grünthal
ARITMEETIKA, GEOMEETRIA JA ALGEBRA
VI õppeaasta

3. trükk

168 lk. Hind 1 kr. 20 s.

D. Koppel

MAAILMA KONTOURKAART

Hind 5 senti.

D. Koppel — S. Sütt

MAADETEADUSE ÜLESANNETE KOGU

IV õppeaasta I vihik. 5. trükk. Hind 25 s.

V õppeaasta II vihik. 4. trükk. Hind 25 s.

VI õppeaasta I vihik. 4. trükk. Hind 25 s.

VI õppeaasta II vihik. 3. trükk. Hind 25 s.

Hans Kruus

EESTI AJALUGU

KÕIGE UUEMAL AJAL II.

186 lk. Hind 1 kr. 85 s.

Sisukord: Eessõna. Tulunduslikud ja ühiskondli-
kud olud XIX sajandi viimasel kolmandikul ja
XX s. alul. Eesti rahvuslik ärkamine. Venes-

tamisaeg. Ühiskondlik-rahvuslik tõuseng XIX sajandi lõpul ja XX s. alul. 1905. a. revolutsioon ja selle likvideerimine. Pärast 1905. a. revolutsiooni. 1917. a. revolutsioon ja Eesti iseseisvuse mõtte areng. Saksa okupatsioon. Eesti Vabadussõda.

Käesolevas andes vaadeldaval ajajärgul toimub eesti rahvuse uuestisünd, tema ärkamine ja ühiskondlik kultuuriline konstitueerumine. Vastavalt sellele on siin meie pea-ülesandeks jälgida neid põhjusi ja tegusid, mis mõjustasid selle uuestisünni, ja vaadelda selle järkjärgulist kujunemist kõigi oma kaasnähtustega.

AJALOOLINE AJAKIRI

Akadeemilise Ajaloo-Seltsi väljaanne.

Nr. 3. — 1928. Hind 70 senti.

Sisu: J. V a s a r. Mõisate reduktsiooni küsimus 1681. a. Liivi maapäeval. II. L. L e e s m e n t. Saksa ordu saatkond Peeter I-se juurde aastal 1721. P. J o h a n s e n. Peapiiskopp Michael Hildebrandi protsess Narva linnaga. I. P. T r e i b e r g. Alphonse Aulard †. Varia.

Nr. 4. — 1928. Hind 70 senti.

Sisu: A. K r u u s b e r g. Sugemeid Maltsveti kui „prohveti“ tegevuse kohta. P. J o h a n s e n. Peapiiskopp Michael Hildebrandi protsess Narva linnaga. II. O. T r e u m u t h. Uus teos kodumaa kirikute uurimise alal. P. H a l i s t e. Vana ajaloo uurimise meetod. A. R. C e d e r b e r g. Väinö Voionmaa 60-aastane. P. T r e i b e r g. Ajalooliste teaduste VI rahvusvaheline kongress. Varia.

VALIK AJALOOLISI OSKUSSÖNU

Alalise Ajaloo-õppekorralduse toimkonna toime-
tised nr. 1.

Raamatu ülesandeks on viia võimalikult palju uusi eesti termineid praktilisele tarvitamisele, ja ühtlasi tahab ta normeerides kaasa aidata ajaloo-teadusliku keele kujunemisele.

32 lk. Hind 40 senti.

Otu Liiv

VENE ASUSTUSEST ALUTAGUSEL

kuni XVIII sajandi esimese veerandini.

Hind 4 krooni.

Raamat selgitab rahvuseküsimumst. Ida-Virumaal enne 1558. a., venelaste tulekust Alutagusele ja selle põhjusi; vaatleb vene asunikude all oleva maa-ala administratiivset korraldust, maaomanduse küsimust, asunikku suhet ja kohus-
tisi mõisnikkude ja kroonu vastu; selgitab venelaste usulist ja hariduslikku tasapinda, ev-luteri kiriku suhet venelastele ja nende usule.

Seeriast:

Eesti- ja vöörkirjandust koolidele.

Nr. 52. Friedebert Tuglas

POPI JA HUUHU

36 lk. Hind 40 senti.

Nr. 53. Oliver Cromvell

From Gardiner's History of England

Adapted for the use of schools and provided with an English - Estonian - German vocabulary by C. B r u n s, Tartu reaalgümnaasiumi õpetaja.
70 lk. Hind 75 senti.

Nr. 54. Waldemar Bonsels

DIE BIENE MAJA

Bearbeitet von Elisabeth Sell (Lehrerin
am H. Treffner'schen Gymnasium zu Tartu).
110 lk. Hind 95 senti.

Nr. 55. Eduard Mörike

MOZART AUF DER REISE NACH PRAG.

Bearbeitet von Elisabeth Sell.

72 lk. Hind 70 senti.

Seeriast:

LOODUSE UNIVERSAAL-BIBLIOTEEK

- Nr. 41. George Sand — Kuradi mülgas.
- Nr. 42. H. H. Ewers — India ja mina.
- Nr. 43. Jack London — Lõunamere jutud.
- Nr. 44. B. G. Shaw — Südamevõrdumise maja.
- Nr. 45. J. Hašek — Vahva sõduri Švejki seiklused XI
- Nr. 46. J. Hašek — Vahva sõduri Švejki seiklused XII
- Nr. 47. S. Lagerlöf — Soosauniku tütar.
- Nr. 48. Upton Sinclair — Tööstusetus.
- Nr. 49. J. Ehrenburg — Viis pipu.
- Nr. 50. J. Hašek — Vahva sõduri Švejki seiklused XIII
- Nr. 51. J. Hašek — Vahva sõduri Švejki seiklused XIV
- Nr. 52. Anatole France — Önnesärk.
- Nr. 53. Joseph Conrad — Duell
- Nr. 54. Prosper Mérimée — Tamango
- Nr. 55. V. Krömov — Harakiri maalt
- Nr. 56. Guy de Maupassant — Nülitud käsi
- Nr. 57. K. Vanek — Vahva sõduri Švejki seiklused XV.
- Nr. 58. K. Vanek — Vahva sõduri Švejki seiklused XVI.
- Nr. 59. R. L. Stevenson — Lugu valest.
- Nr. 60. W. Reymont — Kaebealune nr. 437.

Seeriast:

LOODUSE KROONINE ROMAAN

- Nr. 1. Zsigmond Móricz — Mudakuld
239 lk. Hind 1 kroon.
- Nr. 2. John Masefield — Sard Harker
256 lk. Hind 1 kroon.

Praegu trükis:

- 1) Ed. Vilde: Prohvet Maltsvet. I, II, III.
- 2) A. Borkvell: Logaritmiline liineal.
- 3) Akad. Ajaloo-Seltsi toimetusel: Eesti Biograafiline Leksikon. IV vihk.
- 4) Johan Sepp: Minu mälestised.
- 5) A. Raudkats: Laulumängud lastele.
- 6) H. Riikoja — J. Veski: Üldzooloogilisi oskussõnu.
- 7) St. Czekey: Eesti administratiivõiguse allikad.
- 8) K. A. Hindrey: Minu elukroonika.
- 9) A. Kurlents: Loterii meetod.
- 10) Dr. I. Manninen: Soome sugu rahvaste etnograafia.
- 11) F. Dostojevski: Väike kangelane. (LUB nr. 61.)